

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 7 клас

за модельною навчальною програмою «Всесвітня історія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(авт. Щупак І. Я., Посунько А. С., Бакка Т. В., Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Махонін О. О., Мелешенко Т.
В., Павловська-Кравчук В. А., Піскарьова І. О., Худобець О. А.)
(наказ МОН України № 1001 від 16. 08. 2023 р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Всесвітня історія» спрямований на реалізацію визначених Державним стандартом базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) в громадянській та історичній галузі освіти цілей, зокрема — формування вільної, творчої та відповідальної особистості, спосіб мислення і дій якої базується на усвідомленні загальнолюдських та національних цінностей; патріота України та прихильника її демократичного устрою; людини, яка шанобливо ставиться до родини, суспільства та навколишнього природного середовища; поважає права і свободи людини; зберігає українські національні традиції та водночас поважає культуру, звичаї, традиції інших народів, толерантно ставиться до різних суспільних поглядів, релігій та їх носіїв, якщо це не вступає в протиріччя із загальнолюдськими цінностями.

Завданням навчального предмету «Всесвітня історія» у 7–9 класах є розвиток особистості учня/учениці через розуміння причинно-наслідкових зв'язків між історичними подіями та явищами, сприйняття взаємозв'язку української та всесвітньої історії, усвідомлення уроків історії та «людського виміру» історичних процесів. Беручи до уваги різні оцінки подій минулого, учні та учениці під час навчання мають виробляти українське бачення всесвітньої історії часів Середньовіччя та Нової доби і розуміти вплив минулого на сучасні суспільно-політичні, економічні, духовні процеси сьогодення й майбутнього.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання всесвітньої історії у 7–9 класах передбачають, що учениця/учень:

- мислить історико-хронологічно, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями і явищами, діяльністю людей та її результатами і наслідками в ході історичного процесу, визначає сутність суспільних змін в історії;
- має розвинене геопросторове мислення; виявляє взаємозалежність соціально-економічного, політичного й культурного розвитку та навколишнього природного середовища, клімату, цивілізаційних характеристик сусідніх спільнот;
- розвиває критичне мислення, здатний/здатна співставляти й аналізувати різні джерела інформації;
- виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
- усвідомлює власну гідність, відстоює особисті кордони, власні права і свободи та водночас поважає права і гідність інших людей, дотримується принципів толерантності та відкидає усі форми ксенофобії;
- переконаний/переконана у цінності демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з іншими людьми і суспільством в цілому, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права і дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності.

Структура курсу

Вступ. Середньовіччя як історична епоха.
Розділ I. Народження середньовічної Європи.
Розділ II. Середньовіччя за межами Європи.
Розділ III. Середньовічне суспільство (V–XV ст.).
Розділ IV. Середньовічні держави в X–XV ст.
Розділ V. Духовний світ Середньовіччя.
Узагальнення курсу. Здобутки середньовічної Європи.

№ з/п	Дата	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Очікувані результати навчання	Види навчальної діяльності	Навчально-методичне забезпечення
Вступ. Середньовіччя як історична епоха					
1		Середні віки в історії Європи та України (повторення).	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця знає хронологічні межі та періодизацію Середньовіччя, види джерел з історії Середньовіччя.	Навчально-ізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна.	Підручник ¹ «Вступ. Середньовіччя як історична епоха»; навчальний посібник ² , презентація до уроку; Е-додаток ³
2		Новий час в історії людства	<u>Уміння:</u> Учень / учениця - виявляє і пояснює ознаки культурно-історичної епохи Середньовіччя як періоду між історією Стародавнього світу та Новою Історією; - співвідносить історичні періоди європейського Середньовіччя і княжої доби в Україні, а саме: а) період становлення племінних князівств і союзів (V–IX ст.) — з добою раннього Середньовіччя (середина V ст. – кінець IX ст.);	<u>Приклади:</u> робота з навчальним текстом, історичною картою, дослідження різновидових прикладів історичних джерел, укладання синхронізованої хронологічної таблиці «Світ в добу Середньовіччя» (протягом року), створення творчого проєкту (презентація, лепбук, віртуальна	

¹ Ладиченко Т., Лукач І., Івченко О. Всесвітня історія: підруч. для 7-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ : Генеза, 2024. 201 с.

² Ладиченко Т., Івченко О. Всесвітня історія. 7кл. Діагностичні роботи для формувального та підсумкового оцінювання. Київ : Генеза, 2024. 77 с. URL: <https://www.geneza.ua/product/1191>

³ Електронний додаток до підручника Ладиченко Т., Лукач І., Івченко О. Всесвітня історія: підруч. для 7-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ : Генеза, 2024. 201 с.; Навчально-методична підтримка вчителів історії від видавництва «Генеза». URL: <https://www.geneza.ua/product/1152>.

			б) період існування Русі (IX–XIII ст.) — з добою зрілого Середньовіччя (X–XIII ст.); в) період удільних князівств (XIII–XV/XVI ст.) — з добою пізнього Середньовіччя (XIV–XV ст.); • розрізняє види джерел з історії Середньовіччя, виявляє смислові зв'язки між джерелами різних видів, вплив економічних, політичних, соціальних та культурних обставин на погляди і життєву позицію авторів джерел, може визначити сутність, важливість і пізнавальні можливості джерела інформації, порівняти зміст різних джерел за самостійно визначеними критеріями, досліджує і використовує історичні джерела для аналізу історичних процесів доби Середньовіччя. <u>Ставлення:</u> Учень/учениця • формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ціннісних основ локальних цивілізацій Європи доби Середньовіччя з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.	екскурсія, ілюстрована лінія часу тощо), розробка питань/критеріїв для аналізу історичних джерел.	
--	--	--	--	---	--

Розділ І. Народження середньовічної Європи (7 год)					
3		Занепад античного світу.	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця демонструє знання перебігу таких подій, явищ, процесів у часі: Велике переселення народів, розселення слов'ян, походи вікінгів, формування ранньосередньовічних держав (час утворення, хронологічні межі існування, території, устрій Імперії ромеїв (Візантійської імперії), Франкської імперії Карла Великого, Священної Римської імперії, перших слов'янських держав).	Репродуктивна, дослідницька, творча, проектна.	Підручник § 1. Занепад античного світу; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
4		Імперія ромеїв (Візантійська імперія) — наступниця Риму.		Приклади: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих	Підручник § 2. Візантія – наступниця Риму; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
5		Варварські держави в Європі.	<u>Уміння:</u> Учень / учениця - характеризує види та форми міграцій, вплив міграційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину; - визначає причини, описує перебіг, встановлює сутність міграційних процесів Великого переселення народів і розселення слов'ян; - коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («королівство», «варварські держави», «вікінги», «кодекс», «правова система»), визначає і пояснює передумови, особливості перебігу, результати й наслідки подій, явищ, процесів у межах теми :		Підручник § 3. Варварські держави в Європі; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
6		Нова хвиля міграцій у Європі.			Підручник § 4. Нова хвиля міграцій у Європі; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
7		Священна Римська імперія та слов'янські держави			Підручник § 5. Священна Римська імперія та слов'янські держави; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
8		Християнська церква в V–XI століттях			Підручник § 6. Християнська церква в V–XI ст; презентація до
9		Узагальнення і тематичний контроль			

			наслідки для державотворення в країнах Європи та в Україні), утворення Імперії РOMEІВ (Візантійської імперії), формування і розпад ранньосередньовічних держав у Європі, утворення Священної Римської імперії та слов'янських держав, «каролінгського відродження», «оттонівського відродження», великий розкол християнської церкви; • пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення; • укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в організації влади у середньовічних державах(на прикладах «варварських королівств», перших слов'янських держав, Франкської імперії, Священної Римської імперії, Імперії ромеїв); • характеризує «Салічну правду» як збірник писаних законів, в якому зібрані норми звичаєвого права; порівнює правові пам'ятки варварських королівств, Русі-України; • наводить приклади спільного і відмінного у християнському вченні східної та західної традицій, проблем міжрелігійних відносин, пояснює роль християнської церкви в політичному розвитку держав Середньовіччя; • наводить приклади впливу взаємодії вікінгів	проектів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.	уроку; навчальний посібник; Е-додаток
--	--	--	---	--	--

			(норманів), ранньосередньовічних держав у Європі, Імперії ромеїв і Русі-України <u>Ставлення:</u> Учень / учениця - формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ролі цивілізаційних надбань античної культури для середньовічної Європи, принципів внутрішньої та зовнішньої політики ранньосередньовічних держав, їх історичної обмеженості з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей; - оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.		
Розділ II. Середньовіччя за межами Європи (6 год)					
10		Араби та народження ісламського світу.	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця знає основні особливості ісламської релігії, релігій степу (тенгріанство), релігій Китаю, Японії, Індії, доколумбової Америки; території розселення хозар, території середньовічних Індії, Китаю та Японії, території держав ацтеків, мая, інків.	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.	Підручник § 7. Араби та народження ісламського світу; презентація до уроку; навчальний посібник; Е-додаток
11		Етнічна мозаїка Великого Степу.			Підручник § 8. Етнічна мозаїка Великого Степу; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
12		Китай та Японія в Середньовіччі.	<u>Уміння:</u> Учень / учениця	<u>Приклади:</u> Робота з навчальним текстом та підготовка відповідей на запитання до нього.	Підручник § 9. Китай та Японія в середньовіччі; навчальний посібник;

			• коректно використовуючи відповідні поняття та терміни («іслам», «Коран», «халіфат», «каганат», «Золота Орда», «Піднебесна імперія», «каста», «індуїзм»), визначає і пояснює передумови, особливості перебігу, результати й наслідки таких подій, явищ, процесів: виникнення й поширення ісламу, завоюницькі походи арабів, монгольські завоювання в Азії та Європі; • пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення; • наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах доби Середньовіччя в Європі, Азії, Америці; • Учень/учениця пояснює культурно-історичні витоки різних систем літочислення (на прикладі систем літочислення Європи, Азії, доколумбової Америки); • характеризує зовнішньополітичні стосунки між кочовими середньовічними державами та Руссю-Україною; • розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства країн Азії і Америки у Ранньому Середньовіччі, пояснює їх взаємовпливи (в тому числі значення культурних досягнень середньовічних Китаю та Індії для формування	Фронтальна бесіда, інтерактивні вправи, дискусія. Робота з картою «Руські князівства до середини XIII ст.». Аналіз історичних джерел (документів) Робота з візуальним рядом (ілюстрації історичних джерел). Дослідницьке проектне завдання «Жива історія».	презентація до уроку; Е-додаток
13		Середньовічна Індія			Підручник § 10. Індія: країна скарбів і мудрості; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
14		Держави доколумбової Америки.			Підручник § 11. Держави доколумбової Америки; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
15		Узагальнення і тематичний контроль			

			європейського культурного простору) на основі отриманих знань; • визначає належність культурно-історичних пам'яток Індії, Китаю, Японії та доколумбової Америки епохи Середньовіччя до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій. <u>Ставлення:</u> Учень / учениця • формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості взаємозбагачення культур на основі гуманістичних цінностей; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.		
Розділ III. Середньовічне суспільство (V-XV ст.) (6 год)					
16		Людина і природа в Середньовіччі.	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця • знає основи світогляду середньовічної людини; стани середньовічного суспільства, особливості їх правового становища, побуту, культури; форми землеволодіння у Середньовіччі; найбільші міста Європи і основні торговельні шляхи Середньовіччя; основні соціальні конфлікти періоду Середньовіччя та їх форми. <u>Уміння:</u> Учень / учениця	Дослідницька, творча, проєктна. <u>Приклади:</u> пошук відповідей на запропоновані питання, складання запитань до навчальних текстів; дослідницькі проєкти з вивчення взаємодії природи і людини за доби Середньовіччя, демографічних	Підручник § 12. Людина і природа в середньовіччі; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
17		Світогляд середньовічної людини.	<u>Уміння:</u> Учень / учениця	Підручник § 13. Світогляд середньовічної людини; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток	

18		Стани середньовічного суспільства.	• розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку європейського суспільства у Середньовіччі, пояснює їх взаємовпливи на основі отриманих знань; • характеризує станове суспільство як суспільство з ієрархічно вибудованою соціальною структурою; • характеризує діяльність людини у природно-географічному середовищі в Середньовіччі, наводить приклади впливу середньовічної людини на природу й особливостей залежності людини від природи, формулює запитання щодо наслідків діяльності людини в природі; • коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («епідемія», «внутрішня колонізація», «зовнішня колонізація», «суспільний стан», «феодалізм», «васалітет», «селянська громада», «цех», «Ганза», «гільдія», «місцеве самоврядування», «магдебурзьке право»), пояснює: причини та наслідки панування релігійного світогляду у Середньовіччі; взаємозв'язок індивіду та суспільства у Середньовіччі; причини і наслідки внутрішньої і зовнішньої колонізації середньовічної Європи; суть станового суспільства й причини поступового ускладнення соціальної структури; феодалізм як політико-правову систему; причини та наслідки боротьби	процесів у Європі; робота з різновидовими історичними джерелами щодо вивчення соціальної структури та становища різних верств і груп середньовічного суспільства; складання на основі інформації навчальних текстів аналітичних таблиць, карт пам'яті про соціальні конфлікти доби Середньовіччя; творчі проекти про життя представників різних верств і груп середньовічного суспільства «Один день із життя...» (мінівистави, п'єси, картинки із життя, віртуальні екскурсії, лепбуки тощо).	Підручник § 14. Стани середньовічного суспільства; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
19		Середньовічне місто та його мешканці			Підручник § 15. Середньовічне місто та його мешканці; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
20		Соціальні конфлікти в Середні віки.			Підручник § 16. Соціальні конфлікти в середні віки; навчальний посібник; Е-додаток
21		Узагальнення і тематичний контроль			

			середньовічних міст за самоврядування; форми соціальних конфліктів, їх причини та наслідки; • характеризує, порівнює, наводить приклади спільного і відмінного у різних формах середньовічного землеволодіння; у соціальному становищі, правах і обов'язках, повсякденному житті різних станів середньовічного суспільства; характеризує особливості статусу жінок в середньовічному суспільстві; • показує на карті найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя; • визначає, причини змін в кількості населення та рівні життя людини у Середні віки; • спираючись на інформацію щодо соціальної стратифікації в Середньовіччі, учень/учениця розрізняє додаткові можливості (привілеї) та обмеження людей різних станів за різними ознаками, пояснює поняття «гідність» та ідентифікує випадки захисту та порушення гідності середньовічної людини; • наводить приклади різних форм конфліктів в Середні віки; характеризує наслідки соціальних конфліктів для суспільства; пропонує власні варіанти шляхів для подолання соціальних конфліктів. <u>Ставлення:</u> Учень / учениця		
--	--	--	--	--	--

			• формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно особливостей світогляду і ціннісних орієнтирів людини в середньовічному суспільстві, становища представників різних соціальних верств, жінок та дітей за доби Середньовіччя з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.		
Розділ IV. Середньовічні держави в X–XV ст. (6 год)					
22		Етапи державотворення в Середні віки	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця • демонструє знання перебігу таких подій, явищ, процесів у часі: хрестові походи, Реконкіста, норманське завоювання Англії, ухвалення «Великої хартії вольностей», Столітня війна, гуситські війни, Грюнвальдська битва, падіння Константинополя й Імперії ромеїв; • знає час утворення, хронологічні межі існування, території, особливості устрою середньовічних Англії, Франції, Іспанії, Священної Римської Імперії, Великого князівства Литовського, Великого князівства Московського, Османської імперії. <u>Уміння:</u> Учень / учениця	Репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна. Приклади:: робота з навчальними текстами, історичними і контурними картами, складання синхронізованої таблиці; дослідницькі проєкти (карти пам'яті, таблиці, схеми, порівняльні таблиці тощо) з аналізу історичних подій,	Підручник § 17. Етапи державотворення в середні віки; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток

23		Зовнішня колонізація та цивілізаційні конфлікти.	• коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («міжусобна війна», «феодальна роздробленість», «хрестові походи», «теократія», «станово-представницька монархія», «теократична держава», «міста-республіки», «парламент» («кортеси», «сейм»), «Реконкіста», «гусити», «султан», «східна деспотія»), визначає і пояснює передумови, причини, особливості перебігу, результати й наслідки таких подій, явищ, процесів: норманське завоювання Англії, початок скликання парламенту в Англії та Генеральних штатів у Франції, ухвалення «Великої хартії вольностей», хрестові походи, християнізація Балтики, Реконкіста, Столітня війна, Війна троянд, гуситські війни, Грюнвальдська битва, утворення Османської імперії, розпад Золотої Орди, Великого князівства Московського, Великого князівства Литовського, падіння Константинополя і Імперії ромеїв; • визначає віддаленість, тривалість одних подій, явищ, процесів відносно інших; • пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення;	процесів, явищ; робота з історичними документами, правовими пам'ятками (за визначеним алгоритмом); складання запитань до навчального тексту; робота з фрагментами сучасних наукових досліджень (у рамках розділу); складання плану розповіді та розповіді на визначену тему; творчі проєкти (написання есе, історичного портрета діяча/діячки).	Підручник § 18. Зовнішня колонізація та цивілізаційні конфлікти; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
24		Держави західноєвропейського типу	• характеризує причини, наслідки та особливості політичного роздроблення		Підручник § 19. Держави західноєвропейського типу; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
25		Держави			Підручник § 20. Держави центральноєвропейського

		центральноевропейського типу.	держав у різних регіонах; значення формулювання принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації; феодально-теократичний характер Священної Римської імперії; особливості держав східного типу; наслідки зовнішньополітичної експансії Московської держави;		типу ; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
26		Держави східноєвропейського типу.			Підручник § 21. Держави східноєвропейського типу; навчальний посібник; Е-додаток
27		Узагальнення і тематичний контроль	• наводить приклади спільного і відмінного в організації влади і суспільства у станово-представницьких монархіях та торговельних містах-державах; в організації влади у середньовічних державах Західної, Центральної та Східної Європи; • виявляє ознаки взаємодії та зіткнення на теренах Центрально-Східної Європи візантійської, руської та західноєвропейської/католицької культурних традицій; • може охарактеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики держав (у межах розділу), висловити обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому, пояснити залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • визначає взаємовплив подій у середньовічних державах Центральної Європи, державах східного типу і на українських теренах.		

			Ставлення: Учень / учениця • формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ролі середньовічної держави в житті суспільства й людини; характеру політичних процесів доби Середньовіччя; характеру історичної міфології середньовічних держав, теорії «Москва — третій Рим», базуючись на гуманістичних цінностях та європейському і українському баченні історії; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.		
Розділ V. Духовний світ Середньовіччя (6 год)					
28		Християнство в середні віки.	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця • знає межі поширення католицької та православної церков, ісламу сунітського та шіїтського спрямування; історичні умови розвитку середньовічної культури, університетські центри, основні наукові й технічні досягнення Середньовіччя; хронологічні межі розвитку та характерні риси архітектурних стилів (романська, готична архітектура); особливості арабської культури; визначних діячів середньовічної культури та їх внесок у становлення світової культурної традиції	Репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна. Приклади навчальної діяльності: робота з навчальними текстами, візуальними історичними джерелами, синхронізованою таблицею; робота з історичними і контурними картами; робота з фрагментами	Підручник § 22. Християнство в середні віки; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
29		Іслам у Середні віки			Підручник § 23. Іслам у середні віки ; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
30		Середньовічні школи та університети.			Підручник § 24. Середньовічні школи та університети; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток

31		Мистецтво у Середньовіччі.	<u>Уміння:</u> Учень / учениця • визначає і пояснює передумови, причини, особливості перебігу, результати й наслідки таких подій, явищ, процесів: появи єретичних вчень, діяльності інквізиції, течій в ісламі, університетів, книгодрукування, Раннє Відродження, поширення ідей гуманізму; • пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення; • коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («єретик», «інквізиція», «анафема», «Раннє Відродження», «Ренесанс», «схоластика», «філософія», «іслам»), пояснює: вчення основних світових релігій; причини кризових явищ всередині християнської церкви; основні напрями філософської та богословської думки періоду Середньовіччя; роль вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; значення книгодрукування для розвитку суспільства; історичне значення культурних досягнень Середньовіччя і гуманістичних ідей Відродження; • наводить приклади спільного і відмінного у європейській та несередньовічній науці, освіті, мистецтві; порівнює ісламський та християнський підхід у ставленні до «невірних»(іновірців) та «єретиків»;	релігійних пам'яток християнства, ісламу, юдаїзму; робота з фрагментами творів діячів середньовічної культури, видатних гуманістів; складання порівняльної таблиці; творчі дослідницькі проєкти щодо вивчення пам'яток культури доби Середньовіччя і Раннього Відродження (ілюстрована лінія часу, мультимедійна презентація, лепбук, віртуальна екскурсія, туристичний буклет тощо); творчі проєкти (есе, історичний портрет історичного діяча/діячки); дискусія.	Підручник § 25. Мистецтво в середньовіччі; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
32		Раннє Відродження і гуманізм.	• пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення; • коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («єретик», «інквізиція», «анафема», «Раннє Відродження», «Ренесанс», «схоластика», «філософія», «іслам»), пояснює: вчення основних світових релігій; причини кризових явищ всередині християнської церкви; основні напрями філософської та богословської думки періоду Середньовіччя; роль вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; значення книгодрукування для розвитку суспільства; історичне значення культурних досягнень Середньовіччя і гуманістичних ідей Відродження; • наводить приклади спільного і відмінного у європейській та несередньовічній науці, освіті, мистецтві; порівнює ісламський та християнський підхід у ставленні до «невірних»(іновірців) та «єретиків»;	релігійних пам'яток християнства, ісламу, юдаїзму; робота з фрагментами творів діячів середньовічної культури, видатних гуманістів; складання порівняльної таблиці; творчі дослідницькі проєкти щодо вивчення пам'яток культури доби Середньовіччя і Раннього Відродження (ілюстрована лінія часу, мультимедійна презентація, лепбук, віртуальна екскурсія, туристичний буклет тощо); творчі проєкти (есе, історичний портрет історичного діяча/діячки); дискусія.	Підручник § 26. Раннє Відродження і гуманізм; навчальний посібник; презентація до уроку; Е-додаток
33		Узагальнення і тематичний контроль	• пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення; • коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («єретик», «інквізиція», «анафема», «Раннє Відродження», «Ренесанс», «схоластика», «філософія», «іслам»), пояснює: вчення основних світових релігій; причини кризових явищ всередині християнської церкви; основні напрями філософської та богословської думки періоду Середньовіччя; роль вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; значення книгодрукування для розвитку суспільства; історичне значення культурних досягнень Середньовіччя і гуманістичних ідей Відродження; • наводить приклади спільного і відмінного у європейській та несередньовічній науці, освіті, мистецтві; порівнює ісламський та християнський підхід у ставленні до «невірних»(іновірців) та «єретиків»;	релігійних пам'яток християнства, ісламу, юдаїзму; робота з фрагментами творів діячів середньовічної культури, видатних гуманістів; складання порівняльної таблиці; творчі дослідницькі проєкти щодо вивчення пам'яток культури доби Середньовіччя і Раннього Відродження (ілюстрована лінія часу, мультимедійна презентація, лепбук, віртуальна екскурсія, туристичний буклет тощо); творчі проєкти (есе, історичний портрет історичного діяча/діячки); дискусія.	

			• розпізнає будівлі (храми) романського і готичного стилів; виокремлює особливості -мусульманської архітектури та мистецтва; порівнює західні та східні взірці культури; наводить приклади та обґрунтовано оцінює взаємовплив європейської та арабської культур доби Середньовіччя. <u>Ставлення:</u> Учень / учениця • формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно впливу середньовічної церкви на культуру і освіту; духовних цінностей гуманізму; основних ідей середньовічної філософії; суспільної значущості освіти, науки і культури; спільних духовних цінностей авраамічних релігій — юдаїзму, християнства, ісламу, неприпустимості ісламофобії й антисемітизму та інших видів ксенофобії, шанобливого ставлення до традицій інших народів, ідей толерантності в історичній перспективі з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.		
Узагальнення курсу. Здобутки середньовічної Європи) 2 год)					
34		Здобутки середньовічної Європи.	<u>Базові знання:</u> Учень / учениця	Репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.	Узагальнення до курсу Здобутки середньовічної Європи; навчальний

			• знає демонструє знання основних подій, явищ економічного та політичного розвитку держав доби Середньовіччя, особливості становлення та функціонування середньовічного суспільства. <u>Уміння:</u> Учень / учениця • встановлює хронологічну послідовність основних подій середньовічної історії, причинно-наслідкові зв'язки між ними; • наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах доби Середньовіччя в Україні та Європі; • характеризує місце людини та закріплення її прав, місце різних соціальних, релігійних груп в суспільстві доби Середньовіччя; • докладно описує проблеми, з якими стикалися середньовічні спільноти і держави; • відслідковує та пояснює зміни, що відбулися у світогляді, культурі, праві та побуті людини Середньовіччя; • встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками людей, наводить приклади з доби Середньовіччя. • пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття і багатовимірності минулого доби Середньовіччя, його впливи на сучасність;	Приклади навчальної діяльності: узагальнююча гра-вікторина; створення карти пам'яті «Портрет епохи Середньовіччя»; дискусія «Чи були “середні віки” дійсно «темними»?»; підсумкове есе.	посібник; презентація до уроку; Е-додаток
35		Підведення підсумків			

		• пояснює процеси, які призвели до розширення кругозору середньовічної людини, розширили загальну картину світу; взаємовпливи культур та релігій в історії середньовічної Європи (фронтири), зв'язки західних та східних традицій у культурі, освіті, побуті. <u>Ставлення:</u> Учень / учениця • формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків людства доби Середньовіччя для подальшого суспільного розвитку з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей; • оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.		
--	--	--	--	--